

730.54
.E84

DE AARDE EN HAAR VOLKEN

Geillustreerd Volksboek

PLATEN NAAR TEEKENINGEN VAN DE MEEST BEROEMDE
KUNSTENAARS.

Verschijnt bij wekelijksche bladen,
of bij maandelijksche afleveringen van 50 tot
60 bladzijden

ELK WEKELIJSCH BLAD KOST 10 CENTS

Men abonneert zich voor 52
wekelijksche bladen of 12 maandelijksche
afleveringen

DE AARDE EN HAAR VOLKEN

Geïllustreerd Volksboek

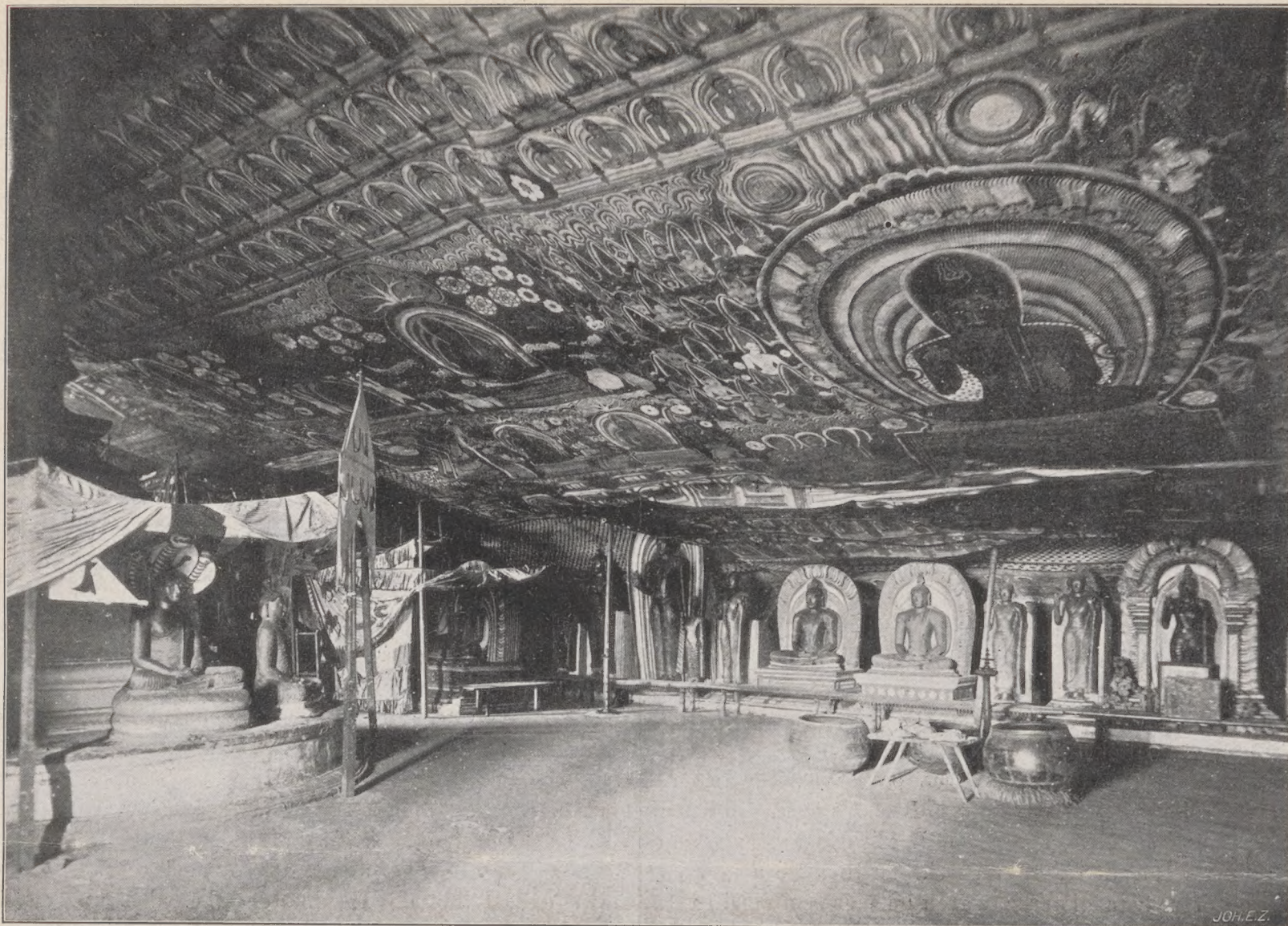
PLATEN NAAR TEEKENINGEN VAN DE MEEST BERDEMOE
KUNSTENAARS.

Verschijnt bij wekelijksche bladen,
of bij maandelijksche afleveringen van 50 tot
60 bladzijden

ELK WEKELIJSCH BLAD KOST 10 CENTS

Men abonneert zich voor 52
wekelijksche bladen of 12 maandelijksche
afleveringen

From the author, J. I. Hastelgren
Medan Deli - Sumatra.

De tweede rotstempel van binnen.

De begraven steden van Ceylon.

door J. ETIAN.

Ze zijn niet door lavastroomen bij een vulkanische uitbarsting bedolven, die oude, oude steden, die daar in het gloeiend heete binnenland van Ceylon liggen. Ze zijn langzaam vervallen, na langdurige oorlogen met steeds nieuwe overweldigers, door wie waarschijnlijk op een gegeven oogenblik ook de watertoevoer, zonder welke ze niet bestaan konden, vernield is. De bewoners verlieten ze; huizen en tempels stortten in en verzakten; zware tropische regens kletterden op en weldra in de gebouwen; slib, modder en vergane planten hoopten zich op; nieuw, jong bosch groeide tusschen de ruïnen en hoog er boven uit, en zóó begroef hen de natuur en spreidde haar eigen lijkkleed van nieuw frisch leven, niet van sombere rouw, over hen henen.

Maar onze eeuw is bezig hun rust te storen; opgravingen en ook herstellingen zijn er in vollen gang, en een kleine schare belangstellenden begint ze te bezoeken.

Toch nog niet zoovelen, of een verhaal van wat er voor héél moois en héél interessants te zien is, zal welkom wezen.

I. De Rotstempels van koning Walagam Bahu.

Omstreeks 80 v. Chr. regeerde er in Anaradhapura, een dier oude steden, koning Walagam Bahu. Invallen van de Malabaren, die van 't vaste land telkens en telkens weêr overstaken, noopten hem tot de vlucht. Zoo kwam hij ook te Dambulla, waar enorme holen onder afhangende rotsen waren. Hij verborg er zich vele jaren; en toen hij later weer aan de regeering kwam, maakte hij deze holen tot rijkversierde tempels.

Er zijn er vijf, en ze zijn bekend als de mooiste rotstempels van Ceylon. Dit maakt dat ze bij den eersten aanblik zeer tegenvallen, want 't is geen schoon dat onmiddellijk tot u spreekt.

Na een geducht warme klauterpartij over kale rotsen, gloeiende in de heete zon en met hier en daar trappen, komt men aan een nieuwerwetsch wachthuisje, waaruit een niet zeer indrukwekkend priester treedt met de sleutels der toegangsdeuren. Ondertusschen heeft men van dit punt af een der prachtigste uitzichten van 't prachtige Ceylon op

hooge, grillige pieken en zachtbegroeide bergen.

De priester opent de poort in den wal, die onder de overhangende rotsen gemetseld is, en men komt in een donkere ruimte, bijna geheel ingenomen door een reusachtig liggend Boeddhabeeld, dat uit de rots gehouwen is. 't Gezicht is zacht en rustig, van een edel type dat op Ceylon méér voorkomt, en dat mijns inziens zijn hoogste uitdrukking vindt in de liggende Boeddha van de Gal Vihare te Pollonaruwe, waarover later.

De lengte van 't beeld is 47 Eng. voet, d.i. ± 14 M.! en 't is zorgvuldig afgewerkt. Duidelijk ziet men de afbeeldingen van lotussen op de voetzolen en de mooie strenge plooien van 't gedrapeerde gewaad.

Vreemd is daarbij aan het hoofdeinde een beeld van Vishnoe,¹ dat er heel oud en zwart uit ziet en waaraan nog steeds geëfferd wordt: een wonderlijke vermenging van 't oude en 't nieuwe geloof, ook bij het Boeddhisme niet ongewoon.

Maar de tweede tempel, die pakt u.

Ge komt in een enorm groote, stille en koele ruimte. Een geheimzinnig schemerdonker omhult u; en daar opeens ziet ge om u heen 53 meer dan levensgroote figuren, flauw zichtbaar, in doodsch zwijgen nederzitten. Onwillekeurig bevangt u een huivering: 't is als waart ge in een groot gezelschap dooden, elke gestorvene rechtop op zijn zetel, als Barbarossa in zijn berg.

't Zijn allen Boeddha's, en Boeddha's ziet ge ook op 't gewelf dat in kleuren geschilderd is, zóó helder en frisch of ze van gisteren waren en met veel mooi rood.

Men zeide ons, dat de steen eerst met een laag witte verf of kalk bedekt was, misschien de chunam die men er overal ook op dagoba's en beelden vindt, en dat dáárop de kleuren aangebracht zijn die in 't donker zoo prachtig zijn bewaard gebleven.

't Zijn, als 't ware, groote medaillons op het zoldergewelf; Boeddha's geheel omgeven door stralenkransen. Het eene is een Boeddha, aangevallen door demonische machten; het andere door aardse verzoeken in den vorm van vrouwen in verleidelijke houdingen; een derde de Boeddha in zijn glorie, aanbeden door de zaligen. 't Kalme, in zichzelf gekeerde gezicht stemt heel rustig: „saevis tranquillius in undis” (rustig te midden der barnende golven) zooals 't devies van onzen Willem den Zwijger luidt. Om hen heen weêr Boeddha's op Boeddha's, in kransen en rijen. 't Is als kan de geest niet moede worden van te roepen: „O, Boeddha, Boeddha, wees overal, wees ons op elke plek nabij; help, help ons in 't moeilijke leven, zooals ge allen den last van het bestaan wildet helpen dragen, niet door 't wijzen op een onbekende toekomst, maar in 't leven zelf van nu, van dit oogenblik, gij vol innerlijke ontferming voor alles wat leed!”

Er is verder een standbeeld van den gevluchten koning zelven, en een kleine dogoba, ook al omringd door zittende Boeddha's.

Overal wordt door de bevolking van de omstreken geëfferd, en hangen lapjes en vaantjes; doch in deze groote, plechtige ruimte hinderen die menschenlijke poginkjes ter aanbidding niet zoozeer als in de volgende, kleinere tempels.

¹ Prof. Kern vertelde op eene lezing te Leiden van een, naar ik meen, oud-Javaansch gedicht, waarin over een tempel gesproken wordt met een Siwah-beeld boven, en een Boeddha-beeld beneden, beiden aanbeden.

Nu zijn er echter nog heel merkwaardige historische muurschilderingen, achter, rechts in een hoekje, daar waar 't aflopende gewelf bijna den grond raakt; en door van die te vertellen, verhaal ik tevens iets van de geschiedenis van Ceylon.

We zien er de landing van Wyeya, den Singha-leeschen prins die in ± 543 v. Chr. met een paar volgelingen van Indië naar Ceylon gekomen is, en daar de inboorlingen, de Vedda's, overwon. 't Oude middel gebruikend van vreemde indringers, huwde hij een Inlandsche prinses; en voornamelijk door hare hulp wist hij er meester te worden. We zien er deze prinses ook afgebeeld zooals ze te paard, in ijver voor haren vreemden gemaal, de inboorlingen met een zwaard de koppen afslaat. Doch 't gewone lot trof haar van diegenen, vooral vrouwen, die door eierzuchtigen voor hunne plannen gebruikt worden. Wyeya vergat alle dankbaarheid; zijn hart keerde zich af van 't barbarenkind en verlangde naar een gelijkbeschaafde prinses uit zijn eigen Noorden. Toen werd het Vedda-meisje verstooten, en een koningin van de boorden der Ganges deelde zijn troon.

Laten we even opmerken, dat de oude kronieken vermelden dat Singhaleezen „leeuvenvolk” beteekent (Sinha = leeuw, zoo ook in Singapore), en dat ze niet uit een streek dicht bij Ceylon gekomen zijn, maar geheel uit Noordelijk Indië. Vermoedelijk hebben ook zij er die leeuwenmotieven medegebracht, die men overal bij de Hindoe-tempels en -bouwwerken ziet en later ook bij de Boeddhistische, die er vele motieven aan ontleenden (o. a. ook bij den Boroboe-door op Java). Of de Singhaleezen echter ooit zelf leeuwen gezien hebben blijft de vraag. Vermoedelijk zijn die nooit in 't Ganges-gebied voorgekomen en hebben we hier met den Perzischen leeuw te doen.¹

Wat verder zien we fresco's, o. a. 't planten van het stekje van den Bodhiboom voorstellende, hetwelk eene prinses uit Indië naar Ceylon overbracht. Onder den Bodhi-boom (*Ficus religiosa*) zat de Bodhisatwa toen hij 't Boeddhachap bereikte.

Dan een koning, die een ploeg met olifanten er voorgespannen leidt, wat naar men zegt de toewijding van 't eiland Ceylon aan 't Boeddhisme beteekent (de olifant een symbool van den Boeddha); vervolgens een afbeelding van de Ruwanvelli-dagoba te Anaradhapura, waar relieken naar toe gebracht worden, enz. enz.

Curieus kinderlijk zijn deze afbeeldingen, zonder enig gevoel voor proportie. De visschen in den oceaan b.v. zijn groter dan 't heele schip, waarin Wyeya met zijne volgelingen vaart; de geloovigen bij de dagoba zijn hooger dan deze, die toch in werkelijkheid zich tot ± 200 Eng. voet verheft.

Later zullen we nog hooren van 't ridderlijk tweegevecht van den veroveraar Elala met koning Dutugemunu, waarvan we ook een schildering achter den kring der Boeddha's vinden.

De volgende helen zijn bij lange na niet zoo interessant als de twee vorige; en de vuile lapjes, vaantjes en gordijntjes van de geloovigen hinderen er veel meer dan in de Mahavihara (groote tempel). Er zijn weer vele Boeddhabeelden, en de derde is ook nog

¹ Dat de Perzische, ja zelfs de Grieksche kunst invloed gehad hebben op de Indische is tegenwoordig een bekend feit. Zie o.a. Grünwedel over de Gandhara-kloosters en over Perzische motieven in Indië.

flink groot; doch ze impressioneerden niet meer, de figuren zijn moderner en lijken op bestelwerk, er is iets weg van 't heilige van den tweeden tempel. Spoedig daalden we dan ook weer af naar het resthouse van Dambulla, zeer onder den indruk van onze eerste kennismaking met zulk een ouden, plechtigen tempel van 't Boeddhisme als deze Maha Vihara.

II. Sigiri, 't rotspaleis van een vadermoordenaar.

Overal en ten allen tijde vindt men Caïn, die 't „Oog” ontvlucht in holen en bosschen, op eilanden en klippen, in 't geraas der menigte of in de een-

In $\pm$ 460 n. Chr. begon een Boeddhistisch priester, oom en leermeester van den toen heerschen- den koning Dhatu Sena, de feiten te boek te stellen, aanvangende met de landing van Wyeya $\pm$ 543 v. Chr., waarvan we ook een afbeelding zagen in den grooten rotstempel te Dambulla. De eerste kroniekschrijver zelf kwam met zijn verhaal tot 301 n. Chr., maar verschillende monniken en priesters hebben het werk voortgezet tot aan 't begin der Engelsche overheersching in 1796.

Het eerste deel der kronieken is bekend onder den algemeenen naam Mahawanso (stamboek der

De ingang der rotstempels.

zaamheid. Toch is 't geval van den misdadigen koning Kasyapa vrij eenig in zijn soort.

Met grooten hofstoet, vrouwen, bedienden en soldaten trok hij zich op een ontoegankelijke, steile rots terug, bouwde er een prachtig paleis met een fort er boven, en leefde er in boetedoening en berouw, zoo zeggen de kronieken, maar in groote weelde tevens, zoo zeggen ons de bouwvallen.

Vóór wij verder gaan, een enkel woord over deze kronieken, die nog al eens vermeld zullen worden, daar het dááruit is dat wij met vrij groote zekerheid de geschiedenis der Singhaleezen kennen. Hunne geloofwaardigheid ten minste wordt telkens bevestigd door wat de groote Chineesche reizigers uit dien tijd, onder wie vooral Fa Hien of Hian, ons daaromtrent mededeelen.

grooten of der groote dynastie, n.l. die van koning Dhatu Sena), 't vervolg onder dien van Saluwanso (stamboek der kleinen). Er is een Engelsche vertaling van verschenen, en een volledig overzicht vindt men in 't werk van Sir Emerson Tennent over Ceylon.

Wat zeggen ons nu deze kronieken over koning Kasyapa? 't Lijkt waarlijk wel een bladzijde uit den Romeinschen keizerstijd.

Koning Dhatu Sena, dezelfde onder wien de kronieken aanvangen, had de Malabaren uit Zuidelijk Indië, die weder eens een inval gedaan en zich jaren lang gehandhaafd hadden, verjaagd en had in 459 n. Chr. den troon beklommen. 't Enorme waterreservoir, de Kalaveva, werd onder hem gemaakt. 't Eind van zijn regeering was echter

minder glorieus dan 't begin. Hij had zijn dochter uitgehuwelijkt aan een neef; doch deze beleedigde haar, en de Koning liet daarop in groote woede de moeder van den jeugdigen echtgenoot (die misschien wel iets met deze huwelijks-scènes te maken had!) levend verbranden. Met den oudsten zoon van den koning, Kasyapa, verhief de neef nu de vaan des opstands.

Ze grepen den koning en drongen hem te zeggen waar hij zijn schatten verborgen had. Hij beloofde dit te zullen doen, als hij eerst nog zijn groot werk, 't waterreservoir, en zijn oudsten vriend, den kroniekschrijver, mocht bezoeken. Onder zwaar geleide en in een oude kar met gebroken wielen — (men ziet 't de oude chroniqueur hield er wel van, hier en daar een pathetisch trekje aan te brengen) — werd hij daarheen vervoerd. Men zegt, dat en de woorden van den priester en 't drinken van en 't baden in het water van den Kalaveva-vijver hem troostten over 't zware lot, dat hij begreep dat hem te wachten stond.

Teruggekomen, werd hij naakt uitgedoosd, in boeien geklonken en in een muurgemetseld, Kasyapa werd koning.

* * *

Op een uitgestrekte vlakte verheft zich een wonderlijke, cylinder-vormige rots: de wanden rijzen, aan alle zijden steil en ontoegankelijk, tot een hoogte van $\pm$ 120 M. met nergens in de buurt dergelijke formaties: hij staat alléén als een eenzame in 't gelijkgestemde land.

Dit was koning Kasyapa's rotsverblijf.

Toen wij 't opeens vóór ons zagen, per auto¹ van Dambulla aangekomen, wat verreweg de prettigste manier van reizen is in 't binnenland van Ceylon, vroegen we ons vol verbazing af, hoe we daar wel bovenop zouden komen. We hadden gelezen van een galerij, die koning Kasyapa er als 't ware tegen aan hing, en gedeelten daarvan bestonden ook nu nog, doch hoe verder?

Steile, recht langs de rots opstijgende ijzeren ladders gaven daarop het antwoord.

Men vertelde dat dit echter nog gemakkelijk was, vergeleken bij vroeger, toen men gedeeltelijk zijn voet moest zetten in kepen in de rots, gedeeltelijk langs touwen ladders naar boven moest klimmen.

Van 't gouvernements rest-house te Sigirya voerde een pad eerst langs een waterreservoir, toen steil naar boven met voor een deel uitgekapte treden, naar 't „Koningsbad”, een uitgehouwen badplaats op een hoog platform, een wonderlijk onvrije plaats om te baden, doch die hoogstwaarschijnlijk overdekt is geweest. Van dit punt uit heeft men een fraai uitzicht

op pas kortelings gedane opgravingen, waardoor o. a. de voetstukken van twee steenen trappen zijn blootgekomen, die toegang gaven tot de gaanderij naar 't paleis op den top.

We gaan iets lager, ter zijde. Daar is opnieuw een platform, gemaakt tot een open, lange zaal, een audientie-hal noemde men het. Aan 't verre einde ervan is een steenen troon, waarachter een ronde verhevenheid de plaats aangeeft waar vermoedelijk de pajongdrager stond.

Werkelijk een sprookjesachtig mooie zaal moet 't geweest zijn, hoog in de vrije natuur, met (misschien tusschen pilarenrijen door) overal ruime uitzichten op 't omliggend land.

Men zou wel gaarne willen weten wat voor soort mensch deze Kasyapa, die hier recht sprak of schitterend zijn volk ontving, in later tijd geweest is. Bleef 't een lafaard als „Jan zonder Land”, of was 't een ernstig zwijgend man, die een gruwelijke jeugdzonde, misschien door volgelingen nog heviger uitge-

voerd dan de bevelen geweest waren, trachtte te doen vergeten door strenge plichtsbetrachting, door groote rechtvaardigheid? ¹ Was 't een tiran, was 't een gebrokene, hij die daar met een fort boven zijn hoofd en steile wanden onder zijn voeten in zijn rotsnest zat? Was 't een krankzinnige, was 't een fantast?

't Einddrama werd toch weder in de vlakte afgespeeld. Zijn jongere broeder, dien hij, tusschen haak-

Het rotspaleis Sigiri.

jes, ook vroeger had getracht te doen vermoorden, wat de schaal zeer te zijnen nadeele doet dalen, kwam met een groote legermacht van 't vasteland terug, lokte hem uit zijn vesting; en in den grooten slag, beneden gevoerd, sloeg hij hem met eigen hand dood.

Doch klimmen we verder. We komen nu weldra in de steenen galerij, wonderlijk sterk en glimmend geel en met een hoogen wand, waarboven men niet kon uitzien, doch waarin hier en daar kijkgaatjes waren aangebracht. In het cement dezer galerij zijn vele namen ingekrast met verschillend Indisch schrift. Misschien zijn er wel heel oude onder, en was deze gewoonte al vroeger in zwang dan we zouden denken.

Jammer dat men niet tot boven toe op dezen gemakkelijken weg kon voortgaan: nu kwamen weldra ook ladders, en niet heel prettig was 't die te beklimmen. Toen we al vrij hoog waren, zagen we schuins boven ons een groot gat in de rots. Dit was de be-

¹ Auto's zijn te huren bij Cook te Colombo en bij een andere firma te Kandy, van waar uit wij den tocht deden.

¹ En door milde gaven aan kerken en kloosters.

roemde „pocket”, een soort van kamer in de rots, waarvan het gewelf in mooie kleuren beschilderd is.

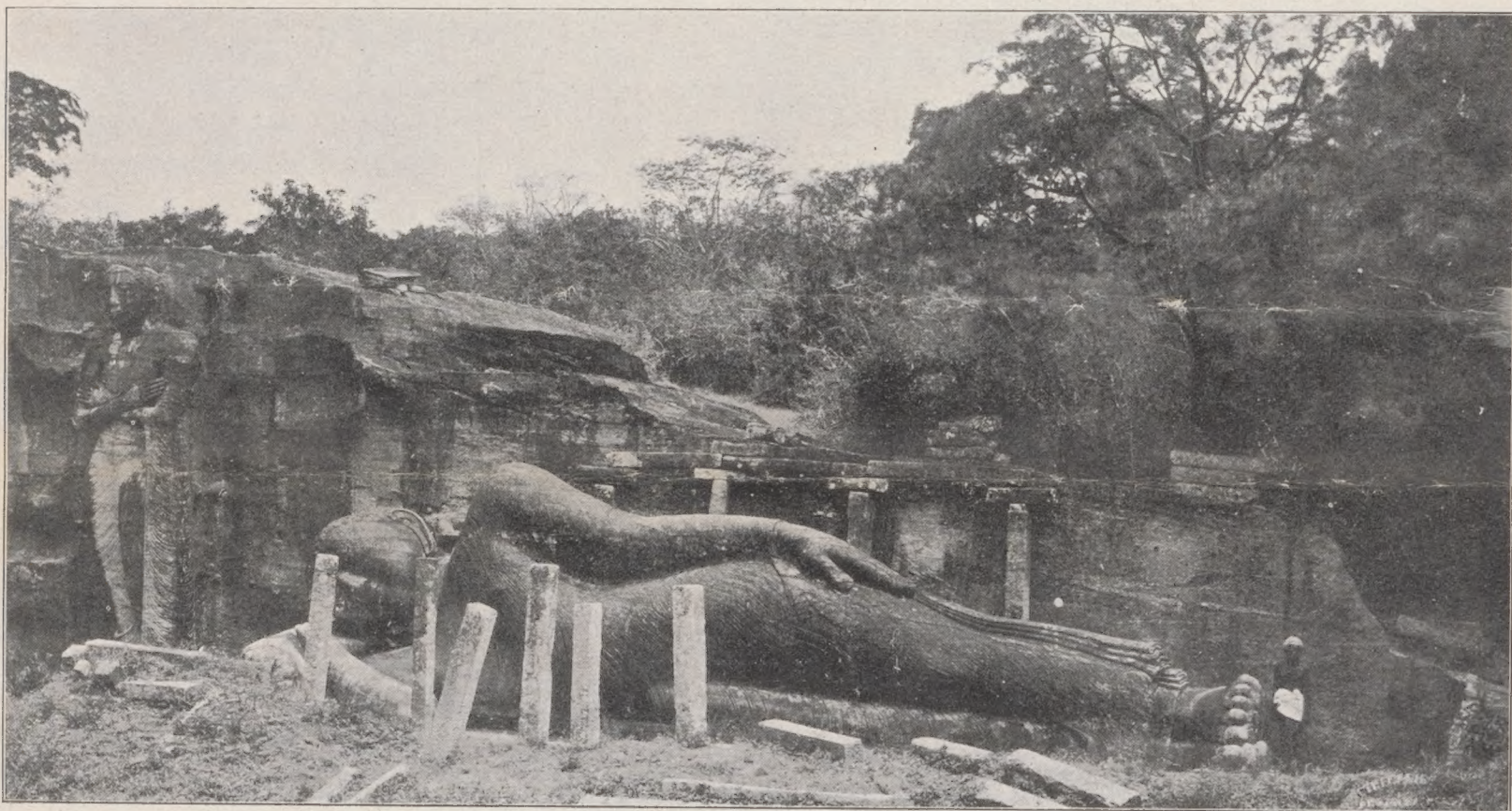
Men ziet van beneden af de verschillende zachte tinten, waaraan typisch genoeg 't blauw ontbreekt, dat anders wel op de muurschilderingen in Ceylon voorkomt; men meent zelfs lange vrouwenlijven te kunnen onderscheiden. Een interessante beschrijving hoe men eindelijk in deze rotskamer doordrong, die reeds lang ondernemenden reizigers en onderzoekers de oogen had uitgestoken en die bij de bevolking in heilige vreeze stond, kan men lezen in: „Two happy years in Ceylon”, by C. F. Gordon Cumming. 't Zou ons te ver voeren dit alles te verhalen: genoeg dat eindelijk een zekere Mr. Murray met touwladders boven kwam, den vloer hellend vond en goed bewaarde schilderijen op 't plafond. Acht dagen bracht hij er op zijn rug liggend door, om deze voorstellingen in kleur te copieeren, en thans kan men ze rustig in 't museum te Colombo

daar het moment van 't verlaten der ladders en 't komen op het hellend vlak zeer angstig en niet zonder gevaar is, zoo men rokken aan heeft.

Eindelijk kwamen we weer op een groot platform met vele ruïnen, de plek waar naar alle waarschijnlijkheid 't grootste deel van het paleis stond.

De kamers of zalen lagen aan den uitersten rand van 't plateau en waren om een geplaveide binnenplaats gebouwd, waarop deuren en vensters uitkwamen. Er zullen echter ook wel vensters aan de buitenzijde geweest zijn of zuilengangen, om van 't sublieme uitzicht te genieten. Men ziet er ook 't begin van de trap die naar boven leidde en aan weerszijde waarvan men een enormen leeuwenklauw vindt, duidelijk zichtbaar zijn de drie teenen en de duim.

Vermoedelijk werd de rots daarnaar genoemd: Sigiri = Sinhagiri, leeuwenrots. Er zijn echter ook nog andere lezingen.¹

De liggende Boeddha van de Gal Vihare.

bewonderen. Hulde en dank aan dezen enthousiast!

Wat ter wereld nu is dit hol geweest? Een kamer voor een der koninginnen, waarvan de boeken spreken? Voor een geliefde? Waren er vensters in? Was 't gemetseld? Misschien met een soort van balkon? O, wat een prachtuitzicht van daar! Of opende 't naar binnen, naar een gang in de rots? Waarop wijst de hellende vloer? Voerde deze misschien naar een galerij? Geen sporen zijn er van over. Vol raadsels inderdaad is deze rots, en ik kan me begrijpen dat menschen er alles aan geven om hier te onderzoeken, hier de vraagstukken op te lossen.

De voorstellingen zijn die van voorname vrouwen, prinsessen waarschijnlijk, ieder gevolgd door een slavin, duidelijk van een ander ras, en vermoedelijk gaven brengend naar een tempel of heilige plaats.

Men zeide ons, dat de „pocket” tegenwoordig nog al eens bezocht wordt, zelfs door dames; doch, merkte onze zegsman op, men moest deze nooit laten gaan zonder een touw om 't middel of in manskleeren,

Thans gaat de trap tot waar verder de ijzeren ladders beginnen.

Daar er echter dien dag een zware wind om 't donker gesteente hilde, waardoor ook het werk aan de rots tijdelijk gestaakt was, ben ik zelve niet mede naar boven gegaan, maar bleef ik op dit laatste platform, duizelend bij 't zien van mijn reisgezel, die met den inlandschen gids voorzichtig naar boven klauterde.

Men vermoedt dat 't fort nog door een muur omringd is geweest, waarbinnen een omlopende gang. Er is in 't midden weder een waterreservoir, dat, in den regentijd gevuld, genoeg water kon bevatten voor de volgende droge maanden. De waterverzorging op de rots schijnt uitstekend geweest te zijn: behalve deze vijver en 't koningsbad waren er nog 3 groote vergaarbakken, mogelijk voor drinkwater, en een bronnetje, dat we echter niet gezien hebben.

Vele bouwvallen van kamers, binnenplaatsen en gangen zijn er nog, een trap leidt naar een hooger

¹ O.a. Sikhari = bergvesting; zie Two happy years in Ceylon.

gedeelte, en daarnaast staat een prachtige granieten troon. Waarschijnlijk zal Mr. Bell, die er de opgravingen leidt evenals te Pollonaruwe, weldra in staat zijn ons een volkomen plattegrond van dit merkwaardig ingenieuze fort te teekenen.

't Is zéér aan te raden Sigiri te gaan zien. Men kan op Ceylon een boot overblijven, en aanschouwt dan iets dat men zijn heele leven zeker met belangstelling zal blijven volgen.

Elke nieuwe komst brengt nieuwe verrassingen, want onophoudelijk gaat het werk voort.

III. Pollonaruwe. — De Gal Vihare, een oude tempel in 't bosch.

In 't rest-house te Habanere troffen wij een wegzichter aan, een Burgher (niet-onvervalschte afstammelingen van de Hollanders op Ceylon!), die ons vertelde dat hij juist met den weg naar Pollonaruwe gereed was gekomen, maar dat er nog geen tuf over gepasseerd was. Hij noemde ons „plucky” (een naam die anders allermint op mij van toepassing was, zie Sigiri) zoo wij 't wilden probeeren. Onze chauffeur deed echter daarop een verhaal (we zaten allen broederlijk bijeen in de verandah), hoe hij eens den gouverneur van Ceylon naar Pollonaruwe had gebracht toen 't *heelmaal* nog geen weg was, nauwelijks een pad, en hoe ze toen hoogten op en af, en dwars door riviertjes waren gereden. Dat gaf den burger (hier de twee burgers) moed, en den volgenden dag vertrokken we met de ochtendschemering. De weg bleek heel goed en de regen, die dagelijks verwacht werd (October), bleef gelukkig nog uit.

Pollonaruwe is de jongste der beide groote steden die men aan 't opgraven en schoonmaken is. Eerst omstreeks 769 n. Chr. verplaatsten de Singhaleesche vorsten, de voortdurende invallen der Malabaren moede, den zetel der regeering van Anaradhapura naar hier. Er zijn al heel veel bouwvallen aan 't licht gekomen, waarvan verscheidene prachtig zijn bewaard gebleven, liggende in 't dichte bosch als het kasteel van de „Schoone slaapster”. En voortdurend vindt men meer. 't Is een mooie, groote stad geweest, met oneindig vele tempels, dago-

ba's,¹ priesterwoningen, paleizen, waterleidingen, gedenkstenen en standbeelden.

Op een groote, lichte plaats in 't bosch vindt men een massa gebouwen bijeen; doch vóór we ons derwaarts begaven, voerde de inlandsche gids ons naar de Gal Vihare.

We sloegen een smal boschpad in, en na een wandeling van $\frac{1}{2}$ uur door steeds eentonig groen, bleven we plotseling staan als aan den grond genageld, vol eerbiedige bewondering.

Daar lag, stil slapend in 't zacht ruischende bosch, een enorme Boeddha. 't Edele gezicht, 't sexeloos lichaam, de fraai gebogen arm en nobele draperie van 't gewaad, alles gaf zóózeer den indruk van

iets volkomens en reins, dat men onwillekeurig den adem inhield en staarde en staarde, alsof men een beeld uit een andere wereld zag. Zóó frappeert de Madonna van Holbein, zóó frappeeren de primitieven.

De Ananda, zijn discipel die naast hem staat, is óók mooi; maar de heilige sensatie die deze verheven mensch, sluimerend in de stille bosschen van Pollonaruwe, ons gaf, zal ik niet licht vergeten.

Als men nader komt, ziet men dat alles gehouwen is uit één enorm stuk graniet dat, evenals te Sigiri, recht uit den grond oprijst, maar niet zoo hoog is. In 't geheel zijn er 3 reusachtige figuren, zittend, staand en liggend, en een altaar met een kleineren Boeddha. Eerst komt men aan 't zittende

beeld, 15 Eng. voet hoog (4.5 M.) boven zijn voetstuk. De Boeddhistische kunst zoekt 't, evenals vele primitieve kunstuitingen, vaak in 't enorme; een mensch, die zedelijk boven anderen stond, moest dat ook doen in lichaamsgrootte en in kracht. Op grond van dezelfde redeneering de 4 armen, soms zelfs 6! van vele Brahmaansche goden, die bijzondere sterkte aanduiden; de naar proportie te lange armen van

Zittende Boeddha in den tempel Gal Vihare.

¹ Over 't verschil tusschen een dagoba en een stoepa, (tope in 't Eng., thupa in 't Pali) vind ik in Grünwedel's »Buddhistische kunst in Indië»: »Er zijn stoepa's op plaatsen gebouwd, waar een belangrijke gebeurtenis in 't leven van een Boeddha zou hebben plaats gevonden; er zijn er ook, waarin een relikwie van een heilige, meest van Boeddha zelf, bewaard wordt. Deze laatste noemt men Dhatugarbha's, Singhaleesch dagaba, Eng. dagoba, n.l. bewaarplaatsen van dhatus-reliquien».

Rama-afbeeldingen; de oude colossale Grieksche beelden, de sphinxen, de afgoden der kind-volken.

Achter dezen zittenden Boeddha is de rots versierd, en op zijde zijn drakekoppen, uit elk waarvan een klein leeuwje komt, een geliefkoosd motief zoowel op de tempels van Ceylon als op die van Java. Om 't voetstuk loopt een rand, weer van alleraardigste kleine leeuwjes, afwisselend met een ornament dat men heeft trachten te verklaren als twee omgekeerde drakekoppen, doch daar niet veel van heeft. Ook te vinden op Java.

Na den zittenden Boeddha wandelt men langs het altaar met den kleineren Boeddha. De achtergrond draagt goden met toortsen in de hand, wonderlijke dieren, lotussen, alles goed te zien, maar helaas door een of anderen priester, die 't er zeker wat te stemmig vond, niet al te fraai met kleuren overdekt.

Dàn komt 't oogenblik om Meester en Discipel van meer nabij in oogenschouw te nemen.

In de oudere reisboeken noemde men de staande figuur ook een Boeddha, doch nieuwere onderzoekingen verwierpen dit denkbeeld. Behalve dat de kronieken slechts van een zittend en een liggend Boeddhabeeld spreken, heeft dit evenmin een der houdingen van den staanden Boeddha; ook is de uitdrukking iets geheel anders: 't is veel grover en minder geestelijk, al is de trek van sombere maar berustende droefheid heel goed.

De liggende Boeddha is 46 Eng. voet, dus 13.8 M. lang. 't Weêr heeft, wonderlijk genoeg, bijna geen invloed op hem gehad. Als stokjes in den grond staan er afgebrokkelde en scheve zuilen hier en daar om heen, en men voelt 't als een bevrijding dat geen nauwe tempelmuren hem meer inmetselen, maar dat hij heerlijk in Gods vrije natuur den eeuwigen slaap slaapt.

Deze zelfde sensatie van kalmen terugkeer tot de natuur had ik eens bij 't zien verbranden van een Bengalees. In 't hooge gras, op een heel rustige plek achteraf, was hout opgestapeld. Stil en geruischloos kwamen de vrienden met hem aandragen op een baar, met wit goed gedekt. Hij werd voorzichtig neêrgelegd op den brandstapel, met 't witte kleed steeds over hem heen; 't frissche, malsche gras reikte bijna tot hem toe; de bladeren der boomen vielen, door een zacht windje bewogen, op hem neêr; niets was akelig, weêrzinwekkend; 't lichaam van den pas gestorvene nog juist zoo als het in 't leven geweest was. Toen werd het vuur aangestoken, en weldra sloegen de zuivere vlammen zonder rook uit den met petroleum gedrenkten brandstapel en omhulden de witte baar, die er nog telkens doorheen schemerde; totdat alles met een zacht geknetter als reine asch instortte.

Men voelde daar zoo volkomen, dat hetgeen van de natuur kwam aan de natuur teruggegeven werd: 't afgelegde kleed, en de levensvonk nu vrij.

Zoo ook hier: 't schoone omhulsel met nog den stempel der schoone ziel, de vonk naar 't groote vuur, de droppel naar den Oceaan, 't witte rozenblad naar 't groote rozenperk, zooals de beeldspraak der Boeddhisten luidt.

Een wandeling verder door 't bosch bracht ons bij twee dagoba's en een tempel.

De kleinste dagoba, waar men 't eerst aan komt, heet Kiri Vihare, naar zijn witte kleur: „Kiri” be-

teekent melk, en „Vihare” of Vihara heilige plaats (meest tempel, soms klooster). Hij was oorspronkelijk geheel bedekt met chunam.¹ Hetzelfde motief moet hierbij de bouwers geleid hebben als de Grieken, wanneer ze hunne beelden en zuilen van wit marmer maakten, n.l. dat ze prachtig deden tegen de sterke blauwe lucht en de vaak eentonige natuur van een warm land.

De dagoba's in 't oude Ceylon staan meestal geheel apart, niet boven op een gebouw, en zelden ziet men ook kleinere los in een tempel. Ze zijn reusachtig groot, en hebben een koepelvorm met een klein torentje op een vierkant voetstuk er boven op; men wil er den vorm van een half ei of een waterbel in zien. Een andere vergelijking, die een gewoon mensch treft, is die van een tafelschel met een knop er op.

Elke dagoba bevat een relik, meest van Boeddha. Soms is 't maar een enkel ooghaar. Koning Açoka, die ± 300 v. Chr. regeerde, heeft de asch van Boeddha in 80.000 deelen verdeeld en naar de verschillende heiligdommen verzonden. Ook de Boro-boedoer schijnt op een dergelijk relik gebouwd.

De kleine Kiri Vihare, maar 100 Eng. voet hoog, zinkt in 't niet bij de groote Rankot-dagoba, niet ver van daar.

Eerst komen we echter aan 't Jetawanarama, dat men reeds in vele oudere boeken vermeld vindt, en dat men vaak het interessantste bouwwerk van Pollo-naruwe noemt. Misschien was toen echter 't groote complex aan den weg nog niet opgegraven.

Wel is 't Jetawanarama héél groot en 't staande Boeddhabeeld er in enorm; maar daar dit van gebakken steen is, ook vroeger met chunam bedekt die er nu bij stukken en brokken afgevallen is, maakt 't volstrekt geen mooien indruk. 't Heeft zelfs iets onoogelijks, lijkachtigs. Doch de reuzenzuilen, bijna torens, aan den ingang, zijn fraai van ontwerp en van versiering.

De langwerpige tempel was in tweeën verdeeld, de inwendige ruimte breder dan 't voorruim, en deze achterste zaal was slechts verlicht door een reeks van kleine venstertjes, heel laag in den muur.

Wat mij zeer frappeerde is de veronderstelling van Mr. Tennent, dat er boven den ingang een opening zou geweest zijn; waardoor een enkele straal van licht in dit geheimzinnig donker op 't groote, witte Boeddhabeeld viel. In den tempel van Ananda, te Paganmyo aan de Irewaddy, schijnt dat evenzoo te zijn.

Nu is de Mendoet op Java met een dergelijken lichtstraal boven den ingang gerestaureerd, wat tot lange en heftige vertoogen aanleiding heeft gegeven; velen beweerden n.l. dat 't onmogelijk zoo geweest heeft kunnen zijn. Een nauwkeurige vergelijking van genoemde beide tempels zou in deze misschien tot zekerheid kunnen voeren.

Niet ver van 't Jetawanarama rijst de groote Rankot-dagoba op, de dagoba „met den gouden top”. Hij is tweemaal zoo hoog als 't Kiri Vihare, en zijn top is buitengewoon goed bewaard gebleven. Duidelijk ziet men met den verrekijker standbeelden, die boven 't hooge vierkante voetstuk het torentje, dat op een kasteel van 't schaakbord lijkt, omringen.

¹ Chunam is een vermenging van fijngevreven kalksteen met water en 't sap van een boom.

*greek temple
ancient
lower column
it must be*

't Is tamelijk lastig en misschien gevaarlijk deze dagoba's te beklimmen; de oorspronkelijke bekleeding, meest baksteen, is geheel bedekt en doorgroeid met een weelderige vegetatie, zoodat 't veel heeft van een heuvel in 't vlakke land, waarop een torentje gebouwd is.

De Rankot is aan den voet omringd door 8 kleine altaren, waartusschen telkens een grooter uitbouwsel, dat misschien een beeld droeg of een relik bevatte. De bevolking offert ook hier steeds. We zagen er een massa primitieve lampjes liggen en staan, zoowel op den grond als bij de altaren, lampjes die geheel aan de Grieksche deden denken: langwerpige bakjes van aardewerk met een tuitje, waar de pit in lag.

Nu was 't intusschen zóó warm geworden, dat we hijgden en snakten naar een dak, rust en verkoelend drinken. We reden dus naar 't rest-house

of poel, met rose lotussen bedekt, die vóór 't rest-house gelegen is.

* * *

Om drie uur waren we weer klaar en bekeken eerst een zaal, dichtbij, op een kleine hoogte, die omringd was door bouwvallige pilaren. Dit schijnt de Durbar-háll geweest te zijn, de zaal waar een Inlandsch vorst zijn rijksgrooten om zich verzamelt, om over aangelegenheden van staat te spreken, zijn „Durbar” te houden. Van hier is de prachtig gehouwen leeuw genomen, die nu in 't museum te Colombo prijkt.

We reden een plaats met ruïnes, waarvan men de beteekenis nog niet kent, voorbij, om al onze aandacht te schenken aan 't hart van Pollonaruwe, een groote ruimte vol merkwaardige gebouwen. Hier

Het Jetawanarama. Rechts de groote Rankot-dagoba.

waar destijds nog geen bewaarder was, die anders gewoonlijk goed voor u zorgt en in een vloek en een zucht een maal van rijst, kerry en een pas vermoorde kip voor u klaar zet, benevens meer of min in water verkoelde dranken, en een bed met meer of min schoon beddegoed. Hier was 't slechts een beschuttend dak met eenige meubels in de vertrekken en een badkamer. Snel maakte echter de chauffeur met den gids 't een en ander, dat hij verstandig had medegenomen, in orde; en na een bad zaten we voor „ham and eggs”, oud brood, gruwelijk naar rook smakende thee en een produkt, zwartig en glazig, dat in de verte eene herinnering aan aardappels opwekte.

Toch waren we blij ten minste iets te krijgen, en deden een dutje in lange stoelen, eerst door de gesloten kre's nog knipoogend kijkend naar den vijver

rondwandelende wordt men sterk aan Pompeji herinnerd, ofschoon er geen bepaalde straten te zien zijn en het oppervlak van 't opgegraven gedeelte veel kleiner is.

Om u heen verheffen zich Wata-Daga, 't rond relik-huis; Ata-Daga, 't huis der 8 relieken; Thuparama (niet te verwarren met het zoo bekende te Anaradhapura); Sat-mahal-prasâda, huis der zeven verdiepingen; Galpota of steenen boek; de predikhal, enz.

Verder op Dalada Maligawa, tempel van den Tand (zoo heet ook de tegenwoordige bewaarplaats van den Tand te Kandy); Vishnoe-Dewale en een pas opgegraven hal of tempel, waarvan ik den naam nog niet heb kunnen vinden.

Over al deze gebouwen slechts enkele opmerkingen. Ze een voor een te behandelen, zou te dor worden.

A A N T E E K E N I N G E N .

1. (pag. 2). Grieken. — Perzen. — Hindoes.

Alexander de Groote, die in 326 v. Chr. tot den Hyphasis kwam, bracht Grieksche soldaten en Grieksche kunst-ideeën mede. 't Is mogelijk dat men reeds veel vroeger, in de kunst aan de Perzen ontleend (onder de Achaemeniden), met Griekschen invloed te doen heeft, daar de Grieken hoogstwaarschijnlijk tijdens de Perzische oorlogen aan de bouwwerken aldaar medegewerkt hebben.

Doch de *directe* invloed van Grieken op Hindoes begint eerst onder Alexander en zijn in Azië achtergebleven veldheeren en koninkjes. Megasthenes kwam o. a. zelf te Padna; en in 150 n. Chr. vinden we een bepaald Helleensch-Boeddhistische School die men tegenwoordig de Gandhara-School noemt, daar men de meeste overblijfselen daarvan vindt in de Gandhara-kloosters bij Peschawur, Noordelijk Voor-Indië. Veel daarvan is reeds ondergebracht in 't museum te Lahore.

Zie Albert Grünwedel, *Buddhistische Kunst in Indiën*, een hoogst-interessant boekje. Naar ik kort geleden vernam, heeft de heer Grünwedel in den laatsten tijd wederom allerbelangrijkste ontdekkingen gedaan op dit gebied en is hij bezig een boek daarover te schrijven.

In 1905 verscheen het eerste deel van een groot werk van Dr. A. Foucher: *l'Art Gréco-bouddhique du Gandhara*.

2. (pag. 2). Boeddha, de Boeddha, een Boeddha.

Hier is 't taalgebruik gevolgd om van Boeddha of de Boeddha te spreken. Eigenlijk zou 't, volgens H. Borel o. a., „een Boeddha” moeten heeten, daar ook de vorige Boeddha's in vele streken aanbeden worden, o. a. Amitabha in China en de vrouwelijke Boeddha Kwan Yin.

3. (pag. 7). Dagoba.

Volgens sommigen wordt „dagoba” abusievelijk gebruikt voor 't geheel (Brockhaus). 't Is eigenlijk slechts 't kamertje, waar de reliquie bewaard wordt. Pars pro toto dus.

4. (pag. 7). Nog eens chunam.

Later vond ik nog meer over chunam, n.l. in „Two happy years in Ceylon”, reeds vermeld.

„'t Geheim van de oude chunam is verloren gegaan: men weet enkel nog dat 't gemaakt was van gebrande oesterschelpen, met klapperwater (of melk) vermengd, en met 't sap van een vrucht, de paragaha (*dillena dentata*). Deze chunam werd nog gebruikt toen de oudste Europeesche bungalows (buitenhuisjes) gebouwd werden.

5. (pag. 9). Vijf maal zijn gewicht in goud.

't Idee van „zijn gewicht in goud waard te zijn” heeft blijkbaar indruk gemaakt op de Singhaleesche koningen van Ceylon. Te Dambulla vinden we, in een inscriptie op de rots, hoe ook koning Parakrama Bahu jaarlijks 5 maal zijn gewicht in goud aan dezen tempel gaf; en te Pollonaruwe zelf is nog een ander rotsopschrift, dat vertelt hoe ook een van Kirti Nissanga's opvolgers 5 maal zijn gewicht in goud, edelsteen en rijke kleederen gaf, om voor de armen besteed te worden. Tevens deed deze voor vijf jaar afstand van zijne inkomsten, om de nood van 't door vorige koningen afgeperste volk te lenigen.

6. (pag. 13). De Ruwanweli dagoba werd op deze plaats opgericht om te voldoen aan eene oude voorspelling, die zeide dat op deze plek eenmaal een dagoba staan zou.

7. (pag. 16). Over slangen aanbidding, dienstbaar gemaakt aan 't Boeddhisme. 't Bleek aan het Boeddhisme onmogelijk, de aloude slangenvereering op Ceylon uit te roeien; en, — evenals 't Christendom met 't heidendom deed, en zoo menige nieuwe godsdienst met een ouden, — nam het de slang in zijne heilige verhalen op. Een dezer nu luidt, dat de reusachtigen slangenkoning Naga bekeerd werd tot Boeddha's leer en toen zijn breede kop als beschermend dak boven den Boeddha uitbreidde. Vandaar dat we dikwijls den Boeddha afgebeeld zien met een reusachtige cobra-kop boven 't hoofd; vandaar de beelden van 5- en 7-koppige slangen op heilige plaatsen, o.a. bij den Bodhi-boom te Anaradhapura zelve; vandaar 't slangenornament op zuilen en tempels.

Het Wata-Daga te Pollonaruwe.

De begraven steden van Ceylon.¹

door J. ETIAN.

Eerst 't Wata-Daga, een rond gebouw waarnaar vier mooie trappen opklimmen. Over die geörnamenteerde trappen valt in Anaradhapura nog veel te zeggen: dáár komen ze n.l. zeer dikwijls voor. Er is geen dak meer boven 't Wata-Daga, maar wel een ronde wal er om heen, waarop een keurig bloempatroon voorkomt, dat ook opengewerkt aanwezig is.

Binnenin bleef niet veel meer over, een kleine dagoba, ditmaal dus *in* een gebouw, een gebroken beeld van Boeddha en een steen met ruitvormige openingen, waarschijnlijk een meditatie-steen, door 't staren waarop men in trance kwam. Reusachtige wortels en boomstammen groeien door 't gebouw heen.

Vlak er bij staat 't Ata-Daga, dat rijk versierd schijnt geweest te zijn, doch waarvan weinig meer over is: enkel nog de muren.

Niet ver van daar een zeer merkwaardige, enorme steen uit één stuk: daarop zijn gebeiteld verhalen, duidelijk leesbaar voor wie Pali (een lageren vorm van 't Sanskriet) verstaat. 't Geeft opeens een begrip er van, hoe de tafelen der wet er waarschijnlijk hebben uitgezien.

De zijanten zijn gemaakt als een bundel palmbladen, als een waarlijk „steenboek”. 't Vertelt

de daden van een koning Nissanga ± 1200 n. Chr. Hoe, toen deze door een woestijn trekkende, hevig verlangde naar water, er onmiddellijk uit een plotselinge wolk een overvloedige regen neêrviel; hoe de olifant van staat, als hij hem zag, luid trompette en hem op zijn rug nam; hoe de koning zich jaarlijks, in vol ornaat, met de voornaamste koninginnen en zoon en dochter liet wegen, en vijfmaal hun gewicht in goederen aan de priesters en de armen gaf; zoo „hen gelukkig makende en zorgende voor een goeden regenval”. Hier dus ook alweêr een kleine omkooperij der Goden!

't Thuparama is langwerpig met een vierkante voorzaal en een gewelfde achterraimte. Daarboven is een lage vierhoekige toren, die men ons zeide dat te beklimmen was langs een trap in 't achtergewelf, die er echter zeer bouwvallig uitzag. Zeker zal die hersteld worden, en zal men dan van daar een alleraardigst uitzicht over de geheele plaats krijgen.

De muren van 't Thuparama zijn enorm dik, 5 Eng. voet (± 1.5 M.), hetgeen men zien kan bij de smalle ramen, die door een pijlertje in tweeën gedeeld zijn, evenals Romaansche vensters. De toegang tot de binnenkamer is een zeer merkwaardig voorbeeld van een valschen boog, horizontale lagen steenen die elkaar steeds meer naderen en bovenaan raken.

Toen wij later den Boroboedoer op Java zagen, uitte mijn metgezel een veronderstelling die ik nog nergens las, doch die zeer juist zou kunnen zijn. Hij

¹ Slot van blz. 8.

zeide n.l. dat 't hem toescheen dat de bouwmeesters oorspronkelijk bedoeld hadden de steeds nauwer wordende omgangen veel hooger te laten doorgaan, en niet opeens ze op een bepaald punt af te breken en met kleine dagoba's te versieren, waardoor de Boroboedoer een veel te laag bouwwerk wordt voor den enormen opzet. Welnu, het gebouw der 7 verdiepingen geeft u eenigszins een idee, in 't zeer, zeer veel kleinere, hoe hij er dan uitgezien zou hebben. Alleen zou de Boroboedoer door den breederen voet en de naar verhouding minder hooge verdiepingen niet zoozeer een toren, maar meer een dagoba geleken hebben.

Op 't gebouw met 7 verdiepingen zijn, evenals op den Boroboedoer, op geregelde afstand nissen, met beelden er in. Deze nissen hier zijn zeer eenvoudig met een rand versierd, waarin rijen openingen, wat zeer goed staat. Van de verdere versiering is weinig meer over: misschien waren de paneelen er tusschen wel glad. Men weet nog in 't geheel niet waartoe 't Sat-mahal-prasada gediend heeft. Ook hier voerde een bouwvallige trap naar boven.

De Tand van Boeddha is een hooggeëerde reliquie op Ceylon.

Hij werd in de 3de eeuw na Chr. door een prinses in haar haarwring medegebracht, daar de koning van Kalinga ('t tegenwoordige Orissa) zich niet meer in staat voelde hem tegen de fanatieke aanvallen der Brahmanen te verdedigen. Dat bewaren van kostbare dingen en geld in den kondeh (en 't er uit verliezen!) is aan een ieder, die in 't Oosten was, bekend. Eerst werd er te Anaradhapura een tempel gebouwd om den heiligen tand te bewaren. Toen echter Anaradhapura in verval raakte, werd hij naar Pollonaruwe gebracht, en ontving daar ook een speciaal heiligdom. Thans is hij te Kandy. Alle deze tempels heeten Dalada Maligawa.

Nu stonden we voor dien van Pollonaruwe, een gebouwtje zeldzaam mooi van kleur en vorm, inderdaad 't mooiste en geacheveerdste van wat er hier te zien was.

Sommige der 1000 tempels in de Prambananvallei op Java doen er aan denken.

't Is duidelijk Hindoesch wat motieven betreft, zuiver door de Boeddhistische kunst van de oudere, Brahmaansche, overgenomen. De zuilen met zeer fraaie,

elegante kapiteelen, die naar men zegt omgekeerde lotusbladen¹ voorstellen, vindt men o.a. ook in den tempel van Sri Rangam te Trichynopoly in Eng. Indië.

Deze mooie zuilen omringen het tempeltje geheel en geven er iets Grieksch aan, waartoe de zuivere afmetingen en de enkelvoudige kleur medewerken. 't Is n.l. geheel in mooi licht-grijs met witte adertjes gehouden.

Binnenin zijn drie afdeelingen: 't laatste, 't heilige der heiligen, waar vermoedelijk de Tand bewaard werd, is zéér klein. Duidelijk ziet men nog een waterafvoer van 't water waarmede de reliquie gewasschen werd.

't Dak is van het tempeltje af, doch overigens is 't nog wondergoed bewaard gebleven.

Iets verder is een Vishnoetempeltje, Vishnu Dewale, dat zéér gelijk op de Dalada Maligawa, doch lang zoo mooi niet is.

Wel typisch, dat men voor 't nieuwe geloof iets zóó gelijkends bouwde als voor een der drie oude Goden!

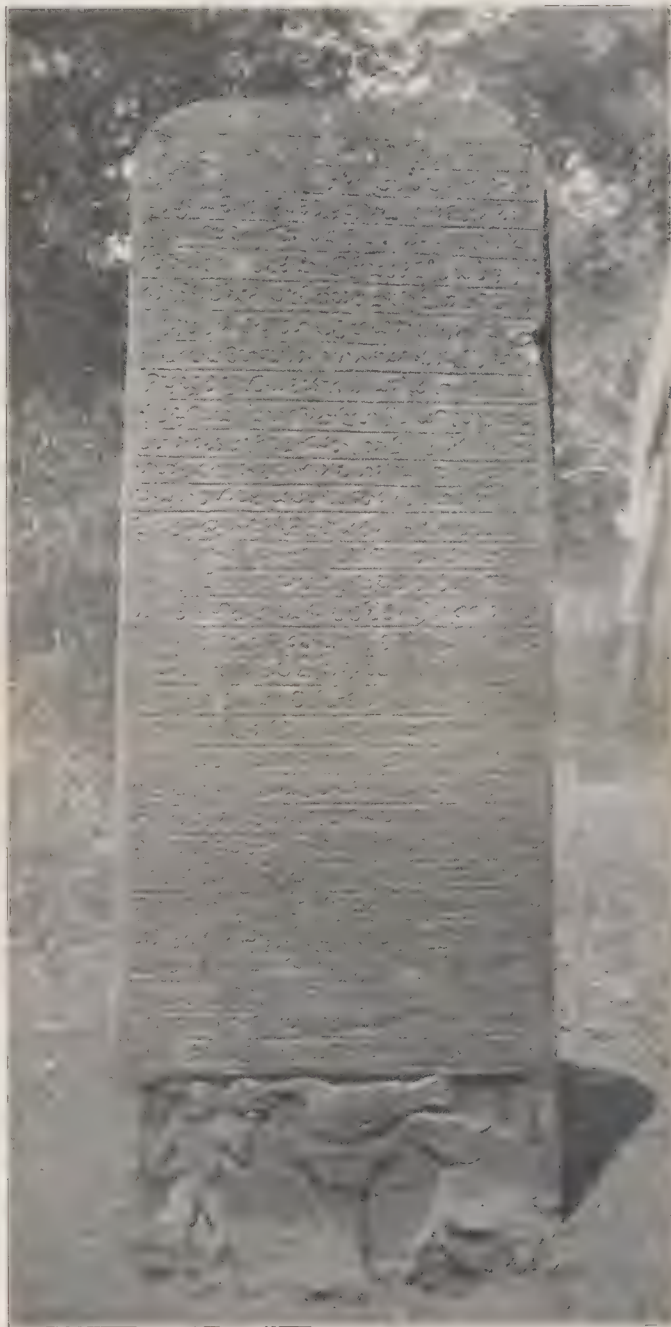
Laten we thans, eer we van Pollonaruwe² afscheid nemen, nog even een keurige Boeddhistische railing vermelden, die we bij den bijna geheel verwoesten predikhal zagen, een railing (hek) gelijkend op reusachtig steenen vlechtwerk. Dan stappen we vlug in de tuf, om door een sterken luchtstroom weer in 't leven teruggeroepen te worden na de ons reeds verdoovende namiddaghitte.

IV. Het Minneri-meer.

Van Pollonaruwe naar 't rest-house te Habanere terugkeerend, is 't wel de moeite waard even een omweg te maken om 't Minneri-reservoir te zien. Dit maakt den indruk van een groot meer: 't ligt daar heerlijk kalm en rustig, met de bergen in 't verschiet; de golfjes slaan op den zandigen oever en

vormen er als een strook wit strand.

Dit reservoir (vijver³, meer, plas of hoe zullen we 't in het Hollandsch noemen?) is al in de 3de eeuw na Chr. door den grooten koning Maha Sen aangelegd (of toen al weder hersteld?) De koningen op Ceylon hebben al heel vroeg ingezien, dat zonder watertoevoer 't leven er onmogelijk was; en bij alle

Het »steenen boek.«

¹ Ook ziet men wel cobra koppen in dit ornament.

² Pollonaruwe wordt tegenwoordig door de Inlanders 'Topare genoemd.

³ Komt ons woord vijver misschien van 't Sanskrietsche »vewa» dat waterreservoir beteekent? Vgl. Kalavewa, Tisavewa, Balaluvewa enz. Echter heeft »vijver» in 't Hollandsch de beteekenis gekregen van kleine gegraven waterplas, terwijl die op Ceylon enorm zijn en zeker niet geheel gegraven.

steden vindt men dus enorme gegraven of verwijde waterplassen, die door een kanaal de waterleiding der stad voedden en haar hielpen den zéér langen, zéér dorren, drogen tijd door te komen. Wilde dan ook een vijand 't bestaan eener stad onmogelijk maken, dan had hij slechts deze waterleiding te vernielen.

Toen de Hollanders op Ceylon kwamen, in 1638 door de Ceyloneezen tegen de Portugeezen te hulp geroepen, hebben ze eveneens duidelijk 't noodzakelijke der irrigatie ingezien. Trouwens, ze waren in hun eigen land aan waterwerken gewoon. Verscheidene der reservoirs hebben ze hersteld en onderling met kanalen verbonden, zoodat er op eenigen afstand van en evenwijdig aan de kust als 't ware een ring van water om 't binnenland liep.

Ook de Engelschen zien langzamerhand 't belang er van in; en de groote Kalavewa-tank o.a. is met veel moeite en zorg geheel in orde gebracht en in 1888 door Sir Arthur Gordon plechtig geopend.

Wij waren weder zoo warm van 't kleine eindje weg er heen, dat we te voet aflegden, ofschoon 't reeds avond werd, dat we aan den waterrand knielden en handen en hoofd in de kabbelende golfjes nat maakten: de chauffeur schepte zelfs water in een der ledige benzine-blikken en goot 't over het hoofd van mijn reisgezel uit. Daarop trad uit een huisje, wat hooger op den kant, opeens een net in 't wit gekleede Engelschman en vroeg of ons iets scheelde. Gelukkig konden we ontkennend antwoorden en hij noodigde ons toen uit, een kop thee bij hem te drinken.

Wie weten wil wat 't leven van een „government's agent” (want dat was hij) in een Engelsche kolonie of een bevrienden Inlandschen staat beteekent, leze daarover: „In a corner of Asia” in „the Colonial Library”. Een zwaar, vervelend en opofferend leven te midden eener volkomen Inlandsche bevolking, die hij te vriend moet houden en wier onderling gekibbel hij ten voordeele van Engeland moet leiden. Toch, de Engelschman neemt overal zijn „home” mede; en zoo zagen we ook hier eenvoudige maar smaakvolle, al was 't cretonne, kussens op banken en stoelen, gordijnen, foto's, een net theestel met uitmuntende thee en een smakelijke cake.

Hij vertelde ons veel van de opgravingen op Sigiri-rock en te Pollonaruwe: hij en Mr. Bell, die deze leidt, spraken elkaar van tijd tot tijd; twee eilanden in den oceaan!

Door-en-door verfrischt en prettig gestemd, reden we langs het rustige meer terug naar ons rest-house, dat ons dezen tweeden nacht reeds als een soort tehuis leek. Zóó gauw gewent de mensch zich aan alles.

V. Anaradhapura.

Anaradhapura (of Anoeradhapoera) is van Colombo uit betrekkelijk gemakkelijk per trein te bereiken. Vele waren dan ook reeds de bezoekers; en weldra zou 't toch reeds goede rest-house in een hôtel veranderd worden, of er zoude een hôtel bij komen.

't Is een moderne Inlandsche stad, op en tusschen de ruïnes der oude, en vele Engelsche ambtenaren hebben er hun standplaats.

We reden er zoo vroeg mogelijk in den morgen van Habanere naar toe, en gingen onmiddellijk eenige tempeltjes knappen. Gelukkig loopen er reeds

wegen naar de verschillende bouwvallen, en kan men van de eene naar de andere rijden, waardoor men meer tijd heeft en een koeler hoofd om ieder op zichzelf te bewonderen.

Hier wederom kan men niet alles vermelden (zeer goede Engelsche reisboeken zijn daarvoor in Colombo te verkrijgen) doch slechts indrukken geven en, naar wij hopen, den lust opwekken ze zelf eens te gaan zien.

Onze eerste tocht was naar den Isurumuniya-tempel, de ruïnes vlak bij 't rest-house voor later bewarend. De tempel is uit en rondom een apart staand stuk rots gemaakt, dat vrij hoog is; maar helaas, helaas, heeft men hier geprobeerd de Inlanders zelve aan 't herstellingswerk te laten mêedoen. Die hebben er een belachelijk leelijk huisje op gezet. Ze hebben verschillende altaren versch en afschuwelijk bijgeschilderd, en 't geheel tot een monstervertooning gemaakt, die u onbeschrijflijk ergert. 't Is te hopen, dat zulk een poging niet meer gedaan wordt, en dat zal dan ook wel niet. Een priester, even tuk op footjes als de beste Europeesche gids, nam de honneurs waar. Het altaar met dat leelijk, modern-Singhaleesche huisje er voor, ligt niet al te hoog op de rots: 2 terrassen, 2 trappen voeren er heen. Uitstekend zijn deze trappen met hunne wachters (janitors) bewaard gebleven. Wat dadelijk frappeert, is 't weinig ernstig karakter van de versieringen overal op wanden en muren. Zoo zijn er op den buitenmuur van 't bovenste terras 17 allerdwaasste fresco's: ook een groep van 3 vrouwen, 1 man en een volgeling, 3 zittende kereltjes, die allen min of meer karikatuur zijn, en zoo is 't overal elders. Zelfs zijn er minder behoorlijke bij. Dit nu valt zoo geheel buiten 't kader van heiligdommen aan Boeddha gewijd, dat men zich al dikwijls heeft afgevraagd, wat de bedoeling en de oorsprong er van geweest zijn. Daarentegen is de deur, die naar binnen leidt, heel goed gebeeldhouwd, en zijn er pilaren voor, mooi van symmetrie en afmeting.

Mogelijk behooren de dwaze fresco's tot dezelfde ondeugendheden die men op ernstige Gothische kerken wel eens ziet, waar een beeldhouwer tusschen de waardige heiligenfiguren of aan 't uiteinde der dakgoten een hem hatelijken priester of pastoor als duivel, als dier of op eenige andere wijze onaangenaam of belachelijk afbeeldde. Een goot als bij de Gothische gebouwen (gargoyle), ziet men trouwens hier ook, en wel boven een steenen leeuw, die waarschijnlijk een draineer-pijp droeg.

En zoo komen we aan het water, een der belangrijkste factoren van de romantische ligging van dezen tempel. Er vóór en er achter zijn n.l. groote lotus-vijvers; en deze, afgezet door een boschrijk landschap, maken van het wonderlijke oude heiligdom een schilderachtig, volstrekt eenig geheel. Nog enkele bijzonderheden: hooger op, aan de andere, witontsierde zijde, is een laag altaar voor 't offeren van bloemen bij een klein Bodhi-boompje in een rotsspleet; en aan den oostelijken kant is een trap, die naar den top van de rots leidt, waar men 't bekende voetmerk van de Adamspiek nog niet lang geleden „nagemaakt” heeft! Zeker als een attractie voor die pelgrims, die den tocht naar de piek te bezwaarlijk vinden!

Ja 't schijnt wel, dat op Isurumuniya-rock een fraai stelletje priesters huist! We hadden reeds

vroeger gehoord dat men voor een fooi kleine metalen beeldjes van Boeddha krijgen kon. Nù zagen we, dat 't ex-voto's waren, door de geloovigen dus hierheen gebracht; en onze gids-priester deed alle moeite er onze aandacht op te vestigen en ze ons ten verkoop aan te bieden. Natuurlijk dat we daar niet op ingingen.

Een ander ding, dat 't boefje ons vertelde, leek me zeer merkwaardig, als 't ten minste waar is. Hij zeide, dat men oorspronkelijk groote rotsblokken gekloofd had door er gaatjes in te boren op een rij en daarin stukjes zeer droog hout te steken. Nu liet men deze water opzuigen; en de kracht van 't zwelend hout was zóó geweldig, dat 't geheele blok volgens de lijn der gaatjes spleet. Hij toonde ons rotsblokken, waarin men duidelijk 't begin van dit procédé zag.

Langs een klein pad kan men van af den tempel curieuse rotswoningen bereiken, waarin waarschijnlijk nonnen hebben gewoond: tenminste 't Mahawanso spreekt daarvan juist in deze buurt.

Een heerlijk ritje langs den Tisavewaplas bracht ons naar de ruïnes in de buurt van 't rest-house.

De Ruwanweli (gouden stof) dagoba is een van de tot ver buiten Ceylon bekende ruïnes. Het bouwwerk is begonnen in de 2de eeuw vóór Chr. door koning Dutugemunu, de sympathieke heldenfiguur uit de Singhaleesche kronieken, die den Tamilschen (Malabarschen) overweldiger Elala of Elara overwon. Elala was zèlf ook een groot man. Hij, prins van Mysori, leidde den eersten grooten inval der Malabaren in Ceylon, welke invallen sedert geregeld van tijd tot tijd plaats vonden.

Interessant is 't te lezen, dat hij kwam op een moment dat de beide hoofden van reeds vroeger in dienst genomen Malabaren den wettigen koning vermoord hadden, optredende gelijk zoo vaak de huurbenden in de geschiedenis doen, b.v. te Carthago, Bagdad, Rome, Byzantium, Moskou, in 't Turksche rijk.¹

¹ In Carthago Germaansche hulptroepen, te Bagdad Seldsjukken, Rome Praetorianen, Byzantium Isauriërs, Moskou Strelitzen, Turkije Janitsaren.

Elala nu vond den scepter in handen van een zwak vorst, dien hij gemakkelijk overwon, en regeerde 30 jaar lang „onpartijdig rechtsprekende over vriend en vijand.”

Maar 't oude koningsgeslacht had nog een waardigen afstammeling in prins Dutugemunu. De strijd om 't koningschap tusschen de ridderlijke tegenstanders was lang en hevig; 't eindgevecht had eindelijk plaats buiten de hoofdstad. Dutugemunu daagde Elala uit tot een tweegevecht, waarvan de uitslag beslissend voor de beide legers zijn zou¹; en elk gezeten op een enormen olifant, reden ze op elkaar in en

kampten omdentron. Elala werd verslagen (we zagen 't reeds op de wandschilderingen te Dambulla) en Dutugemunu op 't slagveld zelf tot koning uitgeroepen.

Doch zijn eerste daad was, voor zijn moedigen tegenstander een prachtige grafheuvel op te richten en te verordenen dat de muziek van processies zou zwijgen en ieder die voorbijging, tot zelfs koningen, uit zijn draagstoel zou stijgen. Men zegt dat, zelfs nog in 1816, toen een Kandysch hoofd, na een ongelukkige poging tot opstand Anaradhapura passeerde, deze vorst uit zijn draagstoel trad en, hoe moê ook door zijn overhaaste vlucht, te voet het eerwaardig gedenkteken voorbijging.

Dezen grafheuvel, niet ver van hier, ook aan den weg, zagen we later.

Koning Dutugemunu had thans ge-

noeg van 't hevig krijgvoeren, en besteedde zijn geheele volgend leven aan vrome daden en schoone bouwwerken: „zoo hoopte hij het vele bloedvergieten weder goed te maken.”

't Metalen Paleis en de Miriswitiya dagoba houden zijn gedachtenis in stand; maar 't werk, waar hij 't meest trotsch op was, is toch de Ruwanweli (of -velli) dagoba. Oorspronkelijk moet zij 81 M. hoog

Het gebouw der 7 verdiepingen.

¹ Dikwijls wordt men in de geschiedenis van Ceylon aan de Homerische gezangen herinnerd, en men heeft reeds verondersteld dat de schrijvers der kronieken kennis daarvan gehad hebben. Hier denkt men door de wijze van vertellen aan Achilles, die Hector uit Troje lokt; elders doen de avonturen van Wyeya aan die van Ulysses denken met Circe o. a.

geweest zijn! en vele kostelijke geschenken en relieken hebben bevat. Pas door 's konings opvolger werd zij geheel voltooid, en het Mahawanso wijdt in 't eerste boek een groote ruimte aan de beschrijving.

In 1214 na Chr. werd deze dagoba door de Malabaren verwoest en zij is nu nog maar 45 M. hoog, met een doorsnede van $\pm$ 114 M. Uit de bijdragen van pelgrims is men bezig aan 't schoonmaken en herstellen. Curieus was 't te zien, hoe 't alleroudste metselwerk van gebakken steen, naar men ons zeide, zonder cement samengevoegd, beter hield dan 't veel-nieuwere met cement, dat al hier en daar afbrokkelde.

Er zijn twee groote omgangen of „platforms” rondom de dagoba geweest, waarschijnlijk met 4 toegangen, naar de vier hemelstreken, zooals men in Eng.-Indië ook aan vele tempels ziet. Aan de oostzijde zijn de overblijfselen er van zeer vele, o. a. een statige, breede, makkelijke trap en zuilenrijen, die waarschijnlijk een mooi open dak droegen: de zuilenrijen staan

steen tegenover de dagoba brengen, nu nog koning Dutugemunu's rustbank genaamd, om met 't gezicht op zijn grootste werk uit 't leven te scheiden. 't Mahawanso zegt echter, dat hij toen gesproken heeft: al mijne groote daden waren niets, slechts twee handelingen troosten me nu ik sterf, toen ik n.l. hulp en bijstand verleende terwijl ik zelf in ongeluk en ballingschap verkeerde.

Als een groote bijzonderheid vermeldt verder nog de kroniek, dat Dutugemunu zijn werkvolk betaalde. De enorme bouwwerken der oudheid waren anders slechts mogelijk door den onbetaalden arbeid.

De vlakte om deze dagoba is vol met ruïnes, pilaren, geörnamenteerde trappen, maansteen. Vermoedelijk hebben hier de priesters gewoond, die den dienst leidden bij de beide dagoba's. De beide; want door al deze overblijfselen heenwandeland, waarvan we nog vermelden zullen die van de Anaradhapursche Dalada Maligawa (tempel van den Tand), te herken-

De Ruwanweli of gouden stof-dagoba.

wijd uiteen, om de olifanten in de processies, die geheel om de dagoba's heen trokken, door te kunnen laten. Een tweede platform is hoger; en van 't eerste gezien, is 't alsof 't door $\pm$ 400 olifanten gedragen wordt. Alleen hun kop en voorpooten waren zichtbaar, en volgens de beschrijving waren ze met chunam bedekt en hadden ivoren snuiten. Daar, waar de koppen nog bewaard zijn gebleven, ziet men soms nog de openingen waar de trompen ingestoken waren.

Vier altaren zijn nog te onderscheiden, en een menigte overblijfselen liggen overal verspreid en worden gaandeweg opgedolven. Een kleine dagoba, bijna nog geheel intact en uit één steen, hoogstwaarschijnlijk als wijgeschenk bedoeld, staat op het buitenste terras. Verder zijn er 4 beelden gevonden, 3 van Boeddha en 1 van koning Dutugemunu zelven. Hij ziet er jong en knap uit, een rustig, verstandig, menselijk gezicht.

Aandoenlijk was zijn einde. Hij liet zich, toen hij voelde dat hij sterven ging, naar een groot blok

nen aan de wigvormige kapiteelen der zuilen, komen we aan 't Thuparama, de Thuparama dagoba. Dit is een bouwwerk, dat eveneens veel afgebeeld en zeer bekend is.

't Is de oudste van de groote dagoba's van Ceylon en een voorwerp van groote vereering. Reeds in 307 vóór Chr. bouwde haar de bekende eerste Boeddhistische koning in Ceylon, Tissa, om er 't sleutelbeentje van Boeddha in te bewaren; en een 50 jaar geleden is zij door bijdragen van vromen geheel van 't overwoekerende bosch bevrijd en opnieuw met chunam bekleed, zoodat men nu zien kan hoe de oorspronkelijke dagoba's zich in 't land van Ceylon verhieven.

Heel gracieuse zuilen staan er nog om heen, en de bekende versierde trap voert naar den voet. We kwamen een processie tegen: een priester voorop, fraaigebouwde donkere mannen en jongens, in rood of wit mooi gedrapeerd en met bloem- en spijsoffers achter hem aan. Trouwens, geheel Anaradhapura was

vol geloovigen; en overal kwamen we later weer van die kleine optochten tegen, soms ook van enkel vrouwen, of soms ook de priester alleen, 't groote bloemgeschenk voorzichtig op de uitgestoken handen dragende.

Een eindje van 't Thuparama af vonden we den mooien bak, uit één stuk graniet, keurig versierd met zuiltjes van horizontale lijnen, die ook, naar men zegt, van Dutugemunu afstamt en vermoedelijk voedsel voor de priesters bevatte: nog niet lang geleden werd hij nog eens weer door twee Inlandsche grooten met rijst gevuld voor de pelgrims in den vollemaanstijd van Juni. Een dergelijke verzamelbak, maar nu voor de priesters, heel groot en geheel vol met juist niet al te smakelijk uitziende rijst, zagen we in den tempel van den Tand te Kandy, waar we een vollemaansfeest bijwoonden.

Een eigenaardige bak, gesloten en met een rond gat in 't midden, diende waarschijnlijk tot 't verven van de gele kleederen der priesters.

De eerste Boeddhistische Koning in Voor-Indië, Açoka, dezelfde die de 80.000 relieken (meest een beetje asch van Boeddha) verzond, liet ook zijn zoon Mahinda als zendeling naar Ceylon gaan. Daar bekeerde hij velen, o. a. ook den vorst Tissa. Toen nu de koningin eveneens wenschte de geloften af te leggen, liet Mahinda zijn zuster, de abdis Sanghamitta komen, en deze bracht toen meteen een stekje van den echten Bodhiboom mede. 't Verhaal hoe dit stekje geplant werd en welke wonderen er zoowel bij 't verzenden als bij 't planten gebeurden, kan men in de kronieken uitvoerig nalezen. Er geschiedde nu eenmaal in Indië (en trouwens waar niet?) nimmer iets bijzonders, en vooral niet op godsdienstig gebied, of de sage wond er een schitterenden krans van wonderen en teekenen om heen.

Deze Bodhi-boom is misschien de oudste bekende boom der wereld. De oorspronkelijke te Boeddha-Gaya,¹ (vroeger Uruweli) bestaat al lang niet meer en is door een jongen afstammeling vervangen, die, vreemd genoeg, thans aan Vishnoe gewijd is. Trouwens in geheel Eng. Indië, de bakermat van 't Boeddhisme, is deze godsdienst verdwenen, en hij bestaat nu alleen nog maar op Ceylon, in Tibet, Nepal, Siam, Birma, China en Japan.

De Bodhi-boom te Anaradhapura is $\pm$ 2000 jaar oud: talrijke jongere groeien om hem heen en vormen een koel, schaduwrijk boschje, waar een welriekende geur van bloemenoffers hangt, als de wierook in een Katholieke kerk; waar bonte vaantjes wapperen in de takken, waar priesters zich weldoend zacht bewegen en elk blad heilig is en eerbiedig opgeraapt wordt om als gedachtenis te worden medegenomen.

De toegang is een trap met een nog goed bewaarden „maansteen" als mat er voor en de traditioneele deurwachters er naast. Dan komt men onder jonge Bodhi-boomen en palmen door, langs gebroken zuilen van 't oude heiligdom, tot de drie omgangen die den heiligen boom zelven omringen. Hij ziet er oud, klein en verschrompeld uit, vergeleken met zijn krachtige zonen, iets wat ook in de menschenwereld geen ongewoon verschijnsel is.

De suggestie deelde zich ook aan ons Westerlingen mede, en wij bewogen ons even stilzwijgend en zacht als zij allen, als gaande op gewijden grond. Een blad kregen ook wij mede.

Dicht in de nabijheid liggen de ruïnes van 't zoo-genaamde Pauwenpaleis, dat zuilen van zeer bijzonderen, gedraaiden vorm had en rijk met kleuren en metalen schijnt versierd geweest te zijn, evenals het Metalen Paleis.

Nevens de Ruwanweli- en Thuparama-dagoba, hoort men dit paleis 't meest noemen buiten 't eiland, doch de overblijfselen er van zijn niets anders dan zuilen en nog eens zuilen, half bedolven onder de aarde. 't Moeten er 1600 geweest zijn, monolieten (uit één stuk gehouwen). Volgens de beschrijvingen was 't Metalen Paleis een prachtig gebouw. Koning Dutugemunu schonk het aan een der vele genootschappen van monniken, waarvan de hoofdstad onder zijn vrome regeering allengs overvloedde. 't Was 9 verdiepingen hoog, en elke verdieping bevatte $\pm$ 100 kamers, die rijk versierd waren met zilver en afgezet met randen: de festoenen in die randen hadden bladeren van goud en zilver, bloemen en vruchten van edele steenen. De ramen der slaapkamers vooral waren bijzonder mooi versierd en worden extra vermeld. In 't midden van het paleis bevond zich een vergulde zaal, rustende op gouden zuilen die leeuwen en andere dieren, benevens mindere goden of geesten (devata's) voorstelden. Daarin stond een ivoren troon, die alles nog in pracht overtrof: aan de eene zijde was een gouden zon afgebeeld, aan de andere een zilveren maan, aan de derde prijkten sterren. De koning liet verder 't grootsche gebouw ruim van divans, kleeden en waschschalen voorzien en dekken met metalen platen, van waar de naam. Hoe weinig helaas bleef er van al deze pracht over!

Uitgebreide priesterwoningen vindt men ook bij de Miriswetya-dagoba van koning Dutugemunu. 't Verhaal van de stichting van dezen tempel luidt, dat deze vrome koning eens een sambal gegeten had met Spaansche peper (miris, onze tjabe) en daarvan den priesters niet, zooals gewoonlijk, hun deel had gezonden. Voor deze zware zonde (!) nu wist men hem als boetedoening een dagoba te doen bouwen, die dan ook *Miriswetya* genaamd werd.¹

Aan de eene zijde dezer dagoba is reeds een mooie kapel uitgegraven, waarboven naar alle waarschijnlijkheid een beeld in een nis stond; aan alle zijden wordt verder gegraven op kosten van een Siameeschen prins, en overal worden gebouwtjes en altaren gevonden. We zagen een werkelijk keurig mooi leeuwte staan, pas uit zijn eeuwenoud graf te voorschijn gehaald. Een groote massa pilaren duiden de talrijke priester-verblijven aan.

De verschillende dagoba's lijken in groote trekken alle op elkaar. Daar heeft men nog de Laukarama-dagoba en de Abhyagiriya. Deze laatste werd door onzen van vroeger bekenden Walagam Bahu (van de rotstempels te Dambulla) opgericht, toen hij, onder ongeveer dezelfde omstandigheden als Dutugemunu,

¹ Zie: Two happy years in Ceylon.

¹ Over deze priesterheerschappij, en met name over 't doen bouwen v. d. M. dagoba schijnt hij zich toch in 't laatst van zijn leven bitter te hebben uitgelaten.

na jarenlange ballingschap weer aan de regeering kwam, en hij trachtte daarmee diens bouwwerken nog te overtreffen.

Abhyagiriya beteekent „berg van veiligheid”, misschien toepasselijk op de eindelijk verkregen rust. De priesterwoningen herbergden een nog grooter schare van priesters dan elders.

Een bijzonder gelukkige vondst was weder een Boeddhistische railing, evenals te Pollonaruwe, die men bezig was in elkaar te zetten.

Hoe mooi moet de witte stad ¹ er uitgezien hebben, als men haar van een hoog punt af zag liggen, bijvoorbeeld van de Maha Seya-dagoba bij Mihintale.

De groote, luchtige gebouwen met open zuilengangen; de blanke, zuivere vormen der schitterende dagoba's; 't welige groen der lusttuinen, door verschillende koningen geschonken; maar vooral daartusschen de spiegelende vlakten der groote meren en der talrijke open baden van Anaradhapura.

In de tijden van Athene en 't vroege Rome werden deze baden gebouwd; en terwijl de Romeinse baden van baksteen reeds bijna geheel vervallen zijn, kan men deze hier, uit stevig graniet gehouwen, met betrekkelijk weinig moeite weer herstellen. Er wordt dan ook druk aan gewerkt, en niet ver van 't rest-house was er reeds een geheel in orde. In 't midden was een groote open zwemplaats; er omheen een paar kleinere ruimten, voor particuliere baden waarschijnlijk, die konden afgesloten worden.

't Mooiste echter van wat men tot nu toe op dit gebied hier vond zijn de zgn. „tweelingbaden”. 't Zijn lange, groote vijvers met lagen granieten wand als een lijst om een schilderij, waarin buitengewoon decoratieve trappen afdalen. In het regenachtige jaargetijde zijn ze nog vaak met veel water gevuld, en een heel eigenaardigen indruk maken deze overblijfselen van luxe en pracht te midden van 't jonge bosch.

Men vindt ook bij alle tempels en dagoba's groote open reservoirs, voor 't baden der priesters en der geloovigen misschien. Verscheidene openbare baden voor 't volk gaf Dutugemunu aan zijn geliefde, duurverworven stad.

Behalve het Tweelingbad heeft men ook reeds het „Olifantenbad” kunnen identificeren. 't Werd

olifantenbad genaamd, omdat 't zoo enorm groot is, en de bevolking schrijft gaarne enorme dingen aan goden of reuzen of ten minste aan reuzendieren toe.

De Tammettan-pokuna bestaat uit twee ronde vijvers, en wordt zoo genoemd naar een soort van kleine trommen of tom-toms, bij de Singhaleezen in gebruik. Ongetwijfeld zullen, behalve de genoemden, nog wel vele van de baden gevonden worden, waarvan 't Mahawanso vertelt.

Na de baden kan men naar de plaats gaan kijken, waar 't zgn. koningspaleis en 't paleis der koningin stonden. Sommigen echter vermoeden dat 't reliekhuisen of tempels geweest zijn. Toch zou 't opmerkelijk zijn, dat in de hoofdstad des rijks wel reeds vele heiligdommen, maar nog zoo weinig vorstelijke woningen ontdekt waren. Wachten we dus nadere bewijzen af vóór we den ouden naam verwerpen.

Er is van beide gebouwen weinig meer over, maar bij 't paleis der koningin ligt de mooiste maansteen ¹ voor de mooiste trap. Prachtige entré's

vormen deze trappen: een lage balustrade slingert zich in een sierlijke bocht langs de niet vele maar breede treden, en zij eindigt vaak in een mythologisch beest, half krokodil, half olifant: „zee-olifant” heeft men 't wel genoemd. Er bij of er onder staan trapwachters, dikwijls de oude goden voorstellend, soms lagere geesten, soms gedrochtelijke mannetjes, wat hinderlijk afsteekt bij de mooie vormen van 't geheel. Soms zijn de treden versierd,

b.v. alsof kleine menschjes ze droegen, soms met bloemvormen. De ronde steen er vóór ligt breed, magistraal. Hij is altijd keurig en met zorg uitgehouwen: eerst een rand, die een processie vormt van olifanten, paarden, leeuwen en koeien; dan eenige cirkels met lotus-motieven; vervolgens een optocht van de heilige ganzen, en het middengedeelte stelt weer een lotusbloem of knop voor.

Behoudens verschillende kleine variaties zijn bijna alle maansteenén dezelfde.

Laten we tot slot van deze losse aantekeningen over Anaradhapura nog een reeks kleine paviljoentjes vermelden, waarvan men nog niet weet waarvoor ze gediend hebben: misschien weder voor priesterwoningen, of mogelijk waren 't tempeltjes van de soort waarvan men er in de Prambananvallei op Java een 1000 tal vindt.

Beelden aan den voet van den Ruwanweli-dagoba, o. a. dat van koning Dutugemunu.

¹ Verschillende etsen van onzen beroemden Bauer geven, prachtig fijn gevoeld, den indruk van dergelijke steden weer; en Rudyard Kipling beschrijft ze soms in een enkele bladzijde, zóó dat ze als een visioen voor u oprijzen als schoone, stille ruïnes in maanlicht.

¹ 't Behoeft wel niet gezegd dat deze maansteen, een steen in den vorm eener halve maan, niets te maken heeft met den half-edelen steen, ook „maansteen” genaamd naar zijn gloed.

Deze hier zijn alle gelijk van opzet en varieeren alleen in kleinigheden: hun voornaamste ingang is naar 't Oosten gericht; bij elk was een vijver of waterreservoir, en alle bestaan uit twee vierkante platforms, waarvan 't eene pilaren had, 't andere niet.

Tijdens wij er waren, was er te Anaradhapura het begin van een museum, „The Collections” genaamd. Alle steenen en beelden lagen er nog in de open lucht in een soort van tuin, rijen meditatie-steen, de beroemde steenen koeien, bij de Ruwanwelli gevonden, welke kinderlooze vrouwen gingen omdraaien om kinderzegen deelachtig te worden (een spil in 't midden vergemakkelijkte dit werk), en vele standbeelden o. a. vrouwefiguren, die in sterke mate in houding en weinige versiering aan Grieksche Venusbeelden deden denken en die ook in werkelijkheid de Hindoesche godin der schoonheid voorstelden. Zou zeer wel mogelijk zijn dat we hier weder met Griekschen invloed te rekenen hebben.

VI. Mihintale.

Tot besluit gaan we nog een pelgrimstocht maken naar Mihintale. Hier zijn we op de plek zelve, waar 't Boeddhisme op Ceylon ontkiemde.

Op den berg Mihintale vestigde zich n.l. Mahinda, toen hij eindelijk naar Ceylon kwam na een langdurige uitwisseling van brieven en geschenken tusschen zijn vader Açoka en koning Tissa; hier begon hij dadelijk

de nieuwe leer te prediken, en hier ook had het beroemde theologische gesprek plaats tusschen hem en den koning, toen hij dezen, die op de jacht was met zijne hovelingen, toevallig ontmoette.

't Gesprek interesseerde koning Tissa; Mahinda raakte in vuur, en hij bekeerde toen op staanden voet Ceylon's vorst. Met den grooten ijver van een bekeerling trad nu Tissa voor 't Boeddhisme op, en snel verspreidde dit zich door het eiland.

Mahinda bleef op zijn berg wonen en predikte; de pelgrims stroomden toe om hem te hooren; weldra werd er een klooster gebouwd en werden er talrijke kluizenaarscellen in de rotsen uitgehouwen. De klim moet in den beginne wel zwaar geweest zijn, want 't is een steile en hoge berg. Maar al spoedig werd er door de bedevaartgangers aan een zeer breede, gemakkelijke

trap begonnen, die den geheelen berg zou opstijgen. Generatie na generatie bouwde er aan voort; en nu slingert zich 't reuzenwerk van $\pm$ 2000 trappen door bosch en struiken tot bijna aan den top. Heel wonderlijk ligt die reuzentrap tegen den berg, met hier en daar een priester in 't geel, of eenige rood of wit gedrapeerde gestalten opklimmende of afdalende.

Steeds werden er toen heiligdommen bijgebouwd, en nu is er een rijk veld van exploratie daarboven.

Ter zijde van de trap even afslaande, komt men over een schilderachtig pad langs de helling van den berg aan 't slangenbad (naga pokuna), dat waarschijnlijk voor rituele afwasschingen gebruikt werd.

Een reusachtige zevenkoppige cobra, in de rots uitgehouwen, verklaart den naam. 't Is een groot donker water onder afhangende rotsen. Zeer stil en koud ziet het er uit, en vreemd ligt het daar, zoo hoog op den berg, alleen en afgelegen.

Op de rotsen waar men langs komt, ziet men

overal inschriften, die 't leven en den dienst der priesters regelen en beschrijven. Men passeert ook de overblijfselen van een refectorium. Op 't platform, dat men boven aantreft, staat de Ambustale-dagoba, die de asch van Mahinda bevat en de plek aanduidt waar 't bekende gesprek plaats vond. Heerlijke palmboomen gaven daar na 't klimmen schaduw en koelte.

Een smal pad voert van daar langs de steilte naar

De Thuparama-dagoba.

Mahinda's bed of rustbank. 't Is een zeer duizelingwekkend plaatsje; en een sterk hoofd en een sterk ascetisme waren noodig om 't uit te houden dáár waar menig menschenkind alles om zich heen zou voelen wegzinken.

Nu nog een laatste reeks trappen van 't koele platform naar de Mahaseya-dagoba, die op 't hoogste punt van Mihintale's rots gebouwd is, en naar men zegt boven één enkel haar, dat tusschen Boedha's wenkbrauwen groeide, werd opgericht. Een galerij omringt dit prachtpunt.

Toen we boven waren ging juist de zon onder; en met het warme, roode licht op de witte koepels, overal tusschen welig groen en grillige rotsvormen, namen we afscheid van de oude steden van Ceylon, hartelijk hopen ze eenmaal nog eens weer te zien.